Tisztelt Alapvető Jogok Biztosa!

Alulírott Dr. Kegye Adél ügyvéd (székhelye: 2053 Herceghalom, Árvalányhaj utca 20. Nyilvántartási száma: 01-027599; kamarai lajstromszáma: Ü-118693, KASZ: 36062800, email: adel.kegye@gmail.com, telefonszám:0670/6078787) a **Hátrányos Helyzetű Családok Országos Egyesülete** (székhelye: 4466 Tímár, Szabadság út 127., képviseli Glonczi László elnök) mint közérdekű igényérvényesítő csatolt meghatalmazással igazolt képviselője az **Emberi Erőforrások Minisztériumával** (székhelye: 1054 Budapest, Akadémia u. 3.,képviseli: Dr. Kásler Miklós miniszter), a **Klebelsberg Központtal** (székhelye: 1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 42-46. képviseli Hajnal Gabriella elnök) és a **Belügyminisztériummal** (székhelye: 1051 Budapest, József Attila utca 2-4. , képviseli: dr. Pintér Sándor miniszter) szemben az alábbi

panaszt

terjesztem elő az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt.

I. Kérelem

Kérem a t. Hivatalt, hogy egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Ebktv.) 9. §, 10. § (1) bekezdés és 8. § e), pontja alapján

1. *állapítsa meg*, hogy a bepanaszolt állami szervek azzal a magatartásukkal, hogy lehetővé tették, illetve azzal a mulasztásukkal, hogy nem akadályozták meg, hogy a látszólag neutrális döntésük nyomán a valóságban túlnyomó részben olyan általános iskolákban működjön iskolaőr a 2020/2021-es tanévtől kezdődően, amelyek kizárólag vagy többségében roma gyerekeket oktatnak, az ilyen iskolában tanuló roma gyerekekkel szemben roma nemzetiséghez tartozásuk alapján *közvetett hátrányos megkülönböztetést tanúsítottak*, illetve ennek fennáll a közvetlen veszélye.
2. *állapítsa meg,* hogy a bepanaszolt állami szervek azzal a magatartásukkal, hogy lehetővé tették, illetve azzal a mulasztásukkal, hogy nem akadályozták meg, hogy túlnyomó részben olyan általános iskolákban működjön iskolaőr a 2020/2021-es tanévtől kezdődően, amelyek kizárólag vagy többségében roma gyerekeket oktatnak, az ilyen iskolában tanuló roma gyerekekkel szemben nemzetiségi hovatartozásukkal összefüggésben megalázó, megszégyenítő környezetet alakítottak ki, *zaklatást tanúsítottak*.
3. Kérem, hogy a jogsértő szerveket az Ebktv. 17/A § (1) bek. a) pontja alapján kötelezze a *jogsértő magatartás megszüntetésére* akként, hogy utasítsa őket az iskolaőrök azonnali visszahívására a roma többségű iskolákból.
4. Kérem továbbá, hogy az Ebktv. 17/A. § (1) bek. b) pontja alapján *tiltsa el* a jogsértő szerveket, hogy a jövőben a jelen eljárással érintett általános iskolákban iskolaőr foglalkoztatását tegyék lehetővé.
5. Kötelezze a jogsértő szerveket a jogsértés megszüntetése keretében arra is, hogy olyan akciótervet dolgozzanak ki az iskolai bántalmazás visszaszorítása érdekében, amely tiszteletben tartja a gyermekek jogait és a hátrányos megkülönböztetést tilalmát a jogsértést megállapító határozat jogerőre emelkedését követő 6 hónapon belül. A tervet hozzák

nyilvánosságra és annak végrehajtására adjanak utasítást az irányításuk alá tartozó szervezetek számára. Az akcióterv végrehajtását ellenőrizzék, arról 5 éven keresztül készítsenek nyilvános jelentést.

6. Kérem továbbá a t. Hivatalt, hogy jogsértés megállapító döntését *hozza nyilvánosságra* az Ebktv. 17/A. § (1) bek. c) pontja szerint.

II. Előzmények

[1] 2020. december 23-án panaszt nyújtottam be az Egyenlő Bánásmód Hatósághoz, amelyet a hatóság jogutódja, az Alapvető Jogok Biztosa EBF-AJBH-24-2 /2021. számú végzésével visszautasított. A végzés szerint a kérelem annak tartalma szerint arra irányult, hogy a hatóság az iskolaőrség intézményét jogellenesnek nyilvánítsa:

[2] „*A kérelem tartalom szerinti elbírálása alapján megállapítható volt, hogy a kérelmező lényegében az iskolaőrség törvény által létrehozott és szabályozott intézményét kifogásolja. A kérelem szerint ugyanis az iskolaőrség e jogszabályokon alapuló, vagyis jogszerű működése jogsértést (közvetett hátrányos megkülönböztetést) valósít meg. A kérelem érdemi vizsgálata tehát valójában a jogszabály felülvizsgálatát jelentené. Ezzel szoros összefüggésben kíván a hatóság utalni arra is, hogy az iskolaőr adott nevelési-oktatási intézményben való működése különben sem lenne hátrányként vizsgálható, illetve értékelhető. A hatóság mint jogalkalmazó szerv ugyanis nem állapíthatja meg, hogy egy törvények által létrehozott és szabályozott intézmény az érintettek számára ab ovo hátrányos, következésképpen jogszerűtlen. A kérelem tartalma szerint ugyanis ennek megállapítása, mintegy előfeltételként, elengedhetetlen lenne a roma gyermekeket érintő közvetett hátrányos megkülönböztetés megállapításához, hiszen a kérelmező a kérelmében – különösen annak 7-8. oldalán – egyértelműen amellett érvel, hogy az iskolaőrség valamennyi tanulóra nézve hátrányos, valamennyi tanulóban félelmet kelt (a roma diákokat azonban lényegesen nagyobb arányban érinti). Végső soron tehát a hátrány fennállásának vizsgálata is a tárgyi ügyben releváns jogszabályi rendelkezések felülvizsgálatát jelentené.”*

[3] Jóllehet a végzés tartalmával nem értünk egyet, pergazdaságossági okokból nem kérjük a végzés bírósági felülvizsgálatát, hanem új kérelmet, a Biztos által kifogásolt tartalom módosításával terjesztünk elő. Új kérelmünkben egyértelműsítjük, hogy nem általánosságban az iskolaőrség jogellenességének megállapítását kérjük, hanem annak az eljárásnak a vizsgálatát, amely alapján a látszólag neutrális intézkedés (iskolaőrség felállítása) mégis azt eredményezi, hogy túlnyomórészt a roma többségű iskolák kaptak iskolaőrt, valamint azt, hogy ez az eljárás milyen konkrét hatással járt az érintett roma gyermekekre. A közvetett diszkriminációt ugyanis nem az iskolaőrség puszta léte okozza, hanem hogy azt túlnyomó többségben roma gyerekek által látogatott iskolákban alkalmazzák. A bepanaszolt állami szervek ezen döntése stigmatizálja, megbélyegzi, megalázza az ilyen intézménybe járó roma gyerekeket, azaz zaklatásukat is megvalósítja.

II. Tényállás

Az iskolaőrség, mint intézmény bevezetése

[4] A 2020/2021-es tanévtől kezdődően 288 általános iskolában kezdte meg működését a rendőrség kötelékébe tartozó iskolaőr. Az iskolaőrség intézményét a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény (Nkt.) 1. § 4. pontja szerinti felhatalmazás alapján az Emberi Erőforrások Minisztere által benyújtott törvényjavaslat alapján elfogadott, az iskolai erőszak megszüntetése és megelőzése érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló 2020. évi LXXIV törvény (továbbiakban Iskolaőr törvény) hozta létre.

[5] Az Iskolaőr törvény alapján módosult a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.), miután az iskolaőrök a rendőrség kötelékébe tartoznak. Az iskolaőrök az oktatási intézményekkel az Rtv. 10/B. §-a alapján kötött együttműködési megállapodások szerint látják el feladataikat az iskolákon belül, amely rendezi

a) az iskolaőr részére a feladatai ellátáshoz szükséges, térítés nélkül átadásra kerülő tárgyi rendelkezéseket,

b) az ellátandó feladatokról nyújtandó tájékoztatás módját és tartalmát,

c) a kapcsolattartás módját, az együttműködéssel kapcsolatban eljárásra jogosult rendőri szervet,

d) az együttműködést segítő további rendelkezéseket, valamint

e) a nevelési-oktatási intézmény elkötelezettségét tartalmazó nyilatkozatot az együttműködési megállapodásban foglaltak betartására vonatkozóan.

[6] Sem az Rtv., sem az Nkt. nem rendelkezik azonban arról, hogy az együttműködési megállapodás megkötését ki kezdeményezi, az milyen jóváhagyáshoz kötött és milyen egyéb feltételei vannak.

[7] Az iskolaőrség létrehozásának ötlete, annak kormányzati kommunikációja nem különíthető el a gyöngyöspatai roma gyerekek kártérítési ügyétől. A térség országgyűlési képviselője, Horváth László már jóval a törvényjavaslat benyújtását megelőzően nyilatkozataiban az iskolaőrség felállítása mellett érvelt, mégpedig a gyöngyöspatai szegregált iskolában folyó állítólagos erőszakkal összefüggésben. Ennek azért van jelentősége, mert **az a kontextus, amelyen belül az iskolaőrség bevezetésre került egyértelműen a roma gyerekeket azonosította erőszaktevőként és az ő erőszakosságukat tette meg a szegregáció kiváltó okává**.

[8] Horváth László országgyűlési képviselő és Maruzsa Zoltán, az EMMI köznevelésért felelős államtitkára 2020. február 3-án sajtótájékoztatót tartottak a gyöngyöspatai Nekcsei Demeter Általános iskola előtt. A kormany.hu oldalon közzétett közlemény szerint „Maruzsa Zoltán közölte**: a gyöngyöspatai szegregációs iskolaügy és a napokban egy nagykátai iskolában történt tanárbántalmazás is igazolja, hogy az oktatási intézményekben előforduló, pedagógusokkal szembeni erőszakos esetek szaporodása romló tendenciákat mutat. Ennek visszaszorítása érdekében a kormány az érintett és erre igényt tartó oktatási intézményekben iskolarendészet felállítását és biztonsági kamerarendszer kiépítését tervezi - tette hozzá az államtitkár** (F/1. számon csatolva). Közölte: a kezdeményezés elsődleges célja nem az elkövetők kriminalizálása és büntetése, hanem a megelőzés. Mivel a pedagógusbántalmazások zömét 12-14 éves korú fiatalok követik el, fontolóra kell venni a büntethetőség életkori határának leszállítását is - jegyezte meg. Maruzsa Zoltán

úgy vélte: a gyöngyöspatai szegregációs iskolaperben született jogerős bírósági döntés nem jeleníti meg a szülői felelősséget az iskolai erőszakkal kapcsolatban, miközben az intézményt elmarasztalja. (…) A tájékoztatón Horváth László miniszterelnöki megbízott, a térség országgyűlési képviselője arról beszélt: a gyöngyöspatai iskolába jelenleg 80 diák jár, közülük 7 nem roma származású. Ugyanakkor a városból minden reggel 86 fiatal indul el a környező települések valamelyikének oktatási intézményébe. "A többségi lakosság tehát kihátrált a helyi iskola mögül, miután sérült a gyermekek nyugodt tanuláshoz fűződő joga és a szülők alapvető joga is, hogy gyermekeiket biztonságban tudhassák" - fogalmazott."

[9] Gulyás Gergely a 2020. május 28-i Kormányinfón elmondta (19.10 perctől): „Az (iskolaőr) állandóan jelen lesz az iskolában**, azokban az iskolákban ahol a legsúlyosabb fegyelmi problémák vannak**, úgy gondoljuk, hogy az államnak az a feladata, hogy az iskolában a rendet biztosítsa, és a pedagógusokat pedig megvédje".

[10] Maruzsa Zoltán a Magyarország Kormánya facebook oldalon 2020. július 3-án közzétett „Szeptember 1-től létrehozzuk az iskolaőrséget" című videóban elmondta, hogy „**ahol az eddigi preventív intézkedések nem volt elegendőek ez az új szervezet hatékonyan fel tud lépni** és fel tudja számolni az iskolai erőszak minden formáját". Az iskolaőrségnek tehát nem a prevenció, hanem a büntetés az elsődleges célja.

[11] Sem az iskolaőrség létrehozásáról szóló törvény, sem pedig az az alapján eszközölt egyéb jogszabály-módosítások nem rendezik annak kérdését, hogy pontosan mely intézményekben és milyen kiválasztás alapján jelenhetnek meg az iskolaőrök. Kizárólag sajtónyilatkozatok, illetve az EMMI adatigénylésünkre adott válasza alapján körvonalazódik, hogy az EMMI által meghirdetett „Iskolaőr Programba" úgy lehetett bekerülni, hogy minden tankerület a fenntartása alatt álló intézmények körében felmérést végzett, majd ez alapján a Klebelsberg Központ állította össze a köznevelési intézmények listáját és küldte meg az EMMI-nek. Miután az iskolaőrök a rendőrség kötelékébe tartoznak, az új intézmény költségvetési fedezete a Belügyminisztérium költségvetése adja.

[12] Már jóval a konkrét intézmények közzétételét megelőzően tudni lehetett, összesen hány iskola kaphat iskolaőrt, vagyis a végleges listára feltételezésünk szerint nem kerülhetett fel mindenki, aki kért iskolaőrt, hanem a kiválasztást befolyásolta az iskolaőrségre elkülönített források szűkössége. **Az iskolaőr listára tehát nem automatikus volt a felkerülés.**

[13] A KK elnöke, Hajnal Gabriella, az Új Köznevelés című lap szeptemberi számában úgy nyilatkozott az iskolaőrség felállításáról, hogy „*A mi feladatunk volt felmérni, mely intézményekben van igény az iskolaőrségre.* **A tankerületek egyeztettek az intézményvezetőkkel, és ez alapján jelölték ki az iskolákat**, vagyis nem volt olyan intézmény, amely ne jelezte volna a részvételi szándékát. Az iskolákat senki sem kötelező jelleggel írta be ebbe a programba, ez tényleg **mindenhol megbeszélés tárgya volt.** A rendőrségnél létezik olyan nyilvántartás, ami számba veszi, hogy melyik iskolákba kellett gyakran kiszállni, mely iskolákból volt a gyerekeknek több rendőrségi ügye. *Az intézményi egyeztetést követően el**küldtük a programba jelentkező iskolák listáját a rendőrségnek**, így látható lett, hogy mennyire fedi egymást a két lista*. **Ez alapján alakult ki az a közel félezer intézmény,** ahol szeptemberben megkezdődik az

iskolaőrök munkája. Ezeknek az iskoláknak a kisebbik fele az összességében jóval kevesebb intézménnyel rendelkező szakképzéshez tartozik. Ez alapvetően rendben is van, hiszen a szakképzési intézményekben tanuló idősebb korú fiataloknál gyakoribbak és komolyabbak lehetnek a fegyelmezési problémák."(F/2. számon csatolva)

[14] Az EMMI 2020. augusztus 12-i, közérdekű adatigénylésünkre adott válasza szerint (F/3): „A tankerületi központok fenntartásában működő köznevelési intézmények vonatkozásában a tankerületi központok mérték fel az igényt az iskolák Iskolaőr Programban való részvételi szándékáról. Az igények felmérése során a tankerületi központok nem vizsgálták az intézmények tanulóinak etnikai összetételét, s a köznevelési intézményeken belül elkövetett erőszakos cselekményekről sem végez adatgyűjtést a tárca. A tankerületi központok csak azon köznevelési intézményeket javasolták az oktatási tárca felé, ahol a programban való részvételre határozott igény merült fel. Az állami intézményfenntartók felmérése és az intézményvezetők kérése eredményeként alakult ki az a lista, amelyben közel 500 olyan állami fenntartású köznevelési és szakképzési intézmény található, ahol az ősszel iskolaőr kezdi meg a munkavégzést. Az első egyeztetés után a szolgáltatás igénybevételi szándékát visszajelző intézmények nevét és címét az Emberi Erőforrások Minisztériumának honlapjáról letölthető táblázat tartalmazza."

[15] Ennek némileg ellentmondanak azok a nyilatkozatok, amelyek szerint olyan intézmények is felkerültek a listára, amelyek nem jelezték igényüket az iskolaőrre. Tillinger Péter, az Erzsébetvárosi Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Szakgimnázium igazgatója egy újság cikk szerint úgy nyilatkozott, hogy meglepetést keltett, hogy őröket kapnak. Nem kérték ezt, a vezetés szerint nincs is szükség őrökre. "Olyan iskolában lehet szükség iskolaőrre, ahol idősebb, illetve problémás gyerekek vannak, a mi esetünkben ilyenről nincs szó"(„Kéretlen iskolaőrök", Népszava, 2020. 07.16., F/4. számon csatolva)

[16] Az iskolaőr programban résztvevő intézmények listájáról az EMMI adott ki közleményt 2020. július 15-én, amely szerint „Az állami intézményfenntartók felmérése és az intézményvezetők kérése alapján az ősszel 491 állami fenntartású intézmény feladatellátási helyén indul el az iskolaőrség működése, ezek közül 288 köznevelési és 203 szakképzési intézmény". (F/5. számon mellékelve) A közlemény szövegébe ágyazva az EMMI közzétette az intézmények listáját tartalmazó Excel táblázatot is. (F/6. számon mellékelve).

[17] Az Iskolaőr programban résztvevő intézmények listája minden kérelmezett „kezén átment". Az F/3. számon csatolt, adatigénylésünkre adott válasz szerint az igényeket tankerületi szintén gyűjtötték. A tankerületek a Klebelsberg Központnak továbbították az igényeket, amely aztán összesítette azokat, majd továbbította az EMMI-nek. Az nem világos, hogy az EMMI vagy a KK továbbította-e ezt követően a listát a BM-nek.

[18] A köznevelés fenti, három szintjén (Tankerület- KK- EMMI) rendelkezésre állnak azok az adatok, amelyek az egyes intézményeken belüli becsült roma, hátrányos helyzetű (HH) és rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben (rgyvk) részesülő tanulói arányokra vonatkoznak országosan. A tankerületek a fenntartásuk alatt működő intézmények tekintetében rendelkeznek rgyvk adatokkal, illetőleg ismertek előttük az

intézmények tanulóinak etnikai összetétele is, miután ezek helyben köztudomású ténynek minősülnek. Hajnal Gabriella F/2. számon csatolt sajtónyilatkozata szerint az intézményi listán szereplő iskolákat legalább egy szempont szerint biztosan vizsgálták, hogy azok szerepelnek-e a rendőrség iskolai bántalmazásokról szóló listáján. Az iskolai bántalmazásokkal kapcsolatos adatokat pedig feltehetően a BM-től kapták, tehát a végleges lista elkészítésében minden kérelmezett szervezet valamilyen részt vállalt.

Roma többségű általános iskolák Magyarországon

[19] Magyarországon nagyságrendileg 3600 általános iskola működik, amelyek többsége állami fenntartású. Az iskolaköteles roma tanulók arányát kutatók országosan 17 %-ra becsülik. Kutatások szerint a hátrányos helyzetű tanulók közel 40%-a tanul szegregált körülmények között. (A közoktatás indikátorrendszere, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, 2018, 147.o.)

[20] A 2013/2014-es tanévben az Oktatási Hivatal közlése szerint 312 olyan általános iskola működött, amelyben a roma tanulók aránya elérte, vagy meghaladta az 50%-ot. A 2016/2017-es tanévre a roma többségű iskolák száma az Oktatási Hivatal adatai szerint 381-re emelkedett. Hozzávetőlegesen tehát az általános iskolák legalább 10%-a szegregált, itt tanul a roma tanulók közel fele.

Iskolaőrök az általános iskolákban

[21] Az iskolaőr programban résztvevő intézmények listáját az EMMI hozta nyilvánosságra. Az iskolák listáját tartalmazó Excel táblát áttekintettük, és kék színnel jelöltük azokat, amelyek a rendelkezésünkre álló adatok alapján roma többségű intézmények. Feltüntettük- amennyiben ez rendelkezésre állt- az iskolán belül a roma gyerekek becsült százalékos arányát, illetve azt is, hogy az iskola az Oktatási Hivatal „A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása”elnevezésű projekten belül szegregáltként szerepel-e. Mindezeken túl azokat az intézményeket is kékkel jelöltük, amelyek esetében jogerős bírósági ítélet mondta ki, hogy a roma gyerekeket jogellenesen elkülönítik. Pirossal jelöltük azokat az intézményeket, amelyek esetében kizárólag arra vonatkozóan merült fel adat, hogy részt vesznek az Oktatási Hivatal tanulói lemorzsolódás csökkentésével kapcsolatos programjában.

[22] A következő rövidítéseket használtuk:

OH 2013

OH 2016

OH EFOP

ítélet

[23] Az OH 2016 megjelölést azoknál az intézményeknél tüntettük fel, amelyek esetében a becsült roma arány az Oktatási Hivatal 2016/2017-es évre vonatkozó adatközlésén alapul. Mint ismert, az oktatási intézmények vezetői miden évben, az országos kompetencia mérések alkalmával az Oktatási Hivatalnak benyújtandó adatlapon megjelölhetik, hogy becslésük szerint intézményi szinten mekkora a roma tanulók aránya. Ez az adat közérdekű, amelyhez közérdekű adatigénylés alapján bárki hozzáférhet, emellett nyilvános is, a 2016/2017-es tanévig a kimittud.atlatszo.hu oldalon elérhető táblázatos formában (F/ 6 és F/7 számon csatolva, az interneten bárki

által megtekinthető: https://kimittud.atlatszo.hu/request/roma_tanulok_aranya_az_altalanos_2). A későbbi tanévekre vonatkozóan azonban az Oktatási Hivatal elutasította adatigénylésünket, ezért **bizonyítási indítványunk, hogy azokat a Hivatal szerezze be, nevezetesen a 2017/2018-as, 2018/2019-es és 2019/2020-as tanévekre vonatkozóan.**

[24] Az OH 2013 megjelölést azoknál az intézményeknél használtuk, amelyek esetében nem állt rendelkezést etnikai adat a 2016/2017-es tanévre vonatkozó Oktatás Hivatali listán, vagy a válasz 0 volt. Ezen intézmények esetében tüntettük csak fel az Oktatási Hivatal 2013/2014-es évre vonatkozó adatközlését (F/10. és F/11.).

[25] Az OH EFOP megjelölést azoknál az intézményeknél használtuk, amelyek szerepelnek az Oktatási Hivatal által megvalósított „A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása" című kiemelt projektben. A projekt célja a tartósan alulteljesítő és a lemorzsolódásban veszélyeztetett intézmények komplex fejlesztése. A projektbe 300 feladat-ellátási helyet vontak be, amelyekből 124 intézményt választottak ki egy szegregációs index alapján. Az Oktatási Hivatallal folytatott – adatigényléssel összefüggő- levelezést F/9. számon csatoljuk. Ebből kitűnik, hogy az Oktatási Hivatal 300 olyan iskolát vont be a projektbe, amelyek a legrosszabbul teljesítenek és amelyekből sok gyermek lemorzsolódik, válik korai iskolaelhagyóvá, és ezek közül is azonosítottak 124 iskolát, amelyek egyúttal szegregáltnak is tekinthetőek a halmozottan hátrányos helyzet és a hátrányos helyzetű tanulók arányai alapján. Pirossal jelöltük az OH EFOP címkét azon intézmények esetében, amelyek a bővebb 300-as listában benne vannak, de a szűkebb 124-es listában nincsenek.

[26] Mindezeken felül számos bírósági és hatósági döntés is született az elmúlt években, amelyek jogsértést megállapító rendelkezéseket tartalmaztak az iskolai elkülönítés kapcsán etnikai és/vagy társadalmi helyzet alapján. Ezek egy része az EMMI-vel szemben tartalmazott marasztalást, míg többségük az iskolák fenntartójával szemben. A hivatkozott ítéletek a következő (még működő) intézményeket érintették, azaz a következő (iskolaőr listán szereplő) intézmények tekintetében jogerősen is megállapítást nyert, hogy etnikai alapon jogellenesen elkülönítik a roma tanulókat:

[27] Fővárosi Ítélőtábla 2.Pf.21.145/2018/6/I. számú ítélete alapján: (F/12. sz. melléklet)

- Erzsébetvárosi Kéttannyelvű Általános Iskola, Szakiskola és Szakközépiskola (1073 Budapest, Kertész utca 30.)
- Lakatos Menyhért Általános Iskola és Gimnázium (1086, Bauer Sándor u. 6-8.)
- Németh László Általános Iskolában (1084 Budapest, Német u. 14.)
- József Attila Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (1095 Budapest, Mester u. 67.)
- Zrínyi Miklós Általános Iskola (1205 Budapest, Mártírok útja 47)
- Hevesi József Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola (3360 Heves, Fő út 16
- Árpád vezér Általános Iskola (3600 Ózd, Árpád vezér út 13.)
- Salgótarjáni Általános Iskola Arany János Tagiskolája (3102 Salgótarján, Budapesti út 66.)
- Továbbá

- Kossuth Lajos Általános Iskola, (9025 Győr, Kossuth Lajos utca 13.) Kúria, Pfv. I V.20.068/2012/ 3. számú ítélete (F/13)
- Móra Ferenc Általános Iskola, (5055 Jászladány, Hősök tere 7.) Legfelsőbb Bíróság, Pfv.IV.20.037/2011/7.sz. ítélete, (F/14)
- Nekcsei Demeter Általános Iskola, (3035 Gyöngyöspata, Fő út 49-51.) Kúria, Pfv.IV. 20.097/2015/3. sz. ítélete (F/15)

[28] Az Iskolaőr listán szereplő 288 általános iskolából a jelenleg rendelkezésünkre álló információk szerint 184 iskola roma többségű, az Oktatási Hivatal által szolgáltatott adatok vagy pedig a fent hivatkozott bírósági döntések szerint. A 184 iskola közül 8 intézmény esetében csupán arra vonatkozóan rendelkezünk adattal, hogy az intézmény részt vesz az Oktatási Hivatal fent hivatkozott EFOP-os projektjében.

[29] A listán meglepő módon gyógypedagógiai intézmények is szerepelnek, szám szerint 14, amelyek esetében a roma tanulók arányára vonatkozóan nincs adatunk, hiszen az ilyen iskolákban nem végzik el az országos kompetenciamérést. Kifejezetten meglepő, hogy olyan gyerekek magatartását igyekeznek iskolaőrséggel befolyásolni, akik esetében szakértői vélemény áll rendelkezésre a sajátos nevelési igényről.

[30] **A normál tantervű, iskolaőrrel rendelkező intézmények (274) 67%-a etnikai alapon szegregált intézmény.**

A fennmaradó 104 intézmény is feltételezhetően az, de adatok hiányában ezekre nem rendelkezünk bizonyítékkal. Ezen adatok beszerzésére bizonyítási indítványunk van.

A fenti adatokból álláspontunk szerint világosan következik, hogy többségében olyan iskolák kaptak iskolaőrt, amelyekben a roma tanulók vannak többségben és amelyek valószínűsíthetően egyúttal megvalósítják az ott tanuló roma gyerekek jogellenes elkülönítését is.

III. Jogi érvelés

1. Az iskolaőrség bevezetése a roma többségű általános iskolában diszkriminatív

[31] A kérelmezettek jogsértő magatartása abban ragadható meg, hogy egy látszólag etnikailag semleges intézményt többnyire etnikailag homogén intézményekben vezettek be, vagyis az új intézmény ténylegesen egy jól körülhatárolható etnikai csoportot érint. Az egy konkrét etnikai kisebbséget célzó intézmény- annak célja és jellege miatt- pedig alkalmas arra, hogy a célzott kisebbséggel szemben megszégyenítő, megbélyegző környezetet alakítson ki.

[32] Jelen kérelem célja nem az, hogy az iskolaőrség intézményéről általánosságban állapítsa meg a hivatal, hogy diszkriminatív, hanem pusztán azt a kérelmezetti magatartást sérelmezi, amely a már létrejött intézmény bevezetésének helyszíneiről döntött. Hogy konkrétan mely iskolákban indulhat iskolaőr, azt ugyanis egyetlen jogszabály sem tartalmazza. Ennélfogva az a kérelmezettek diszkréciójába tartozó kérdés, hogy hol engedélyezik az iskolaőrség elindítását, miután nem minden általános iskola kapott iskolaőrt, hanem túlnyomóan roma többségű iskolák kaptak.

[33] Álláspontunk szerint az iskolaőr valóban káros jogintézmény, de a kérelem nem ennek megállapítására irányul. Ennek ellenére fontosnak tartjuk kiemelni az alábbiakat: Az UNICEF égisze alatt működő magyar Gyerekjogi Civil Koalíció állásfoglalásában

elítélte az iskolaőrséget. Az Állásfoglalás szerint (F/16) „Az „iskolaőr", mint kényszerítő eszközzel (pl. testi kényszer, bilincs, vegyi eszköz, rendőrbot) rendelkező, az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervvel munkaviszonyban álló személy, aki egyben a tantestület tagja is, nem képes sem megteremteni, sem megvédeni az iskola békéjét, a gyermekközpontú iskolai környezetet. Továbbá nem képes annak a gyermeki jogokon alapuló, a gyermekekkel foglalkozó szakemberek szakmai, etikai elveit és gyakorlatát alkalmazni, mert a tervezett eszközök nem alkalmasak az iskolai erőszak kiváltó okainak kezelésére, illetve könnyen áthelyeződnek a cyberbullying, az online zaklatás, illetve az iskolán kívüli más igazgatási, rendészeti, igazságszolgáltatási környezetbe is."

[34] Az Állásfoglalás kiemeli továbbá, hogy „az előző évekhez viszonyítva nem történt semmiféle olyan drámai változás a tankötelesek bűnelkövetésének gyakoriságában, amely indokolná a szóban forgó látványos kormányzati intézkedést. A KSH adatai szerint évről évre stagnál vagy csökken a jogerősen elítélt fiatalkorúak száma, illetve folyamatosan csökken a fiatalkorú regisztrált bűnelkövetők száma is. Amíg 2008-ban összesen 11438 fiatalkorú elkövetőt regisztráltak, addig 2018. I. félévében 3389 főt. A leglátványosabb a változás 2017 és 2018 között következett be, mert ebben az időszakban jelentősen visszaesett a 14–17 év közötti tettesek száma, akiknek többsége lopás, rablás, garázdaság és kábítószer-birtoklás miatt került a hatóság látókörébe. Az elkövető kiskorúak, fiatalkorúak döntő többsége maga is áldozat. Ezért álláspontunk szerint a törvényjavaslatban szereplő korhatárcsökkentés, illetve az iskoláztatási támogatás megvonása is ellentétes lenne a prevenciót támogató, gyermekközpontú szemlélettel. Megjegyzendő továbbá, hogy az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága mind 2014-ben, mind 2020- ban ismételten felhívta Magyarországot, hogy emelje vissza a büntethetőség alsó korhatárát 12 évről 14 évre." Az iskolaőrség mindemellett kifejezetten diszkriminatív és romaellenes intézkedés is, amely a roma gyermekek megfélemlítését és a velük szemben a társadalomban élő előítéletek igazolását, felerősítését eredményezi.

[35] Természetesen az Alapvető Jogok Biztosa nincs elzárva attól, hogy az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 32. § (2) bekezdése alapján kezdeményezze az iskolaőrséggel kapcsolatos jogszabályok nemzetközi szerződésbe (Gyermek jogairól szóló egyezmény) való ütközésének vizsgálatát.

2. Védett tulajdonság

[36] A kérelmező valószínűsítési kötelezettsége körében a védett tulajdonság vonatkozásában a jelen kérelemhez F/6. számon csatolt iskolaőr listában szereplő adatokra hivatkozik, amelyek szerint túlnyomórészt olyan iskolákban kezdték meg működésüket iskolaőrök, amelyekben a roma gyerekek többségben vannak. Az iskolaőr listán szereplő általános iskolák etnikai összetételét nyilvános, bárki által elérhető adatokra- főként az Oktatási Hivatal adatközlésére- alapítottuk. Hivatalos etnikai összetételt rögzítő statisztikai adat hiányában valamennyi etnikai adat percepción alapul.

3. Okozott hátrány

[37] A Biztos korábbi kérelmünket visszautasító végzése nyomán egyértelműsítjük, hogy a hátrány az, hogy az iskolaőrség bevezetésével a roma gyerekeket célozták és ténylegesen is roma gyerekek „kaptak" iskolaőrt. Az iskolaőrség bevezetésével megbélyegezték az ilyen iskolában tanulókat, rossz magaviseletű, erőszakos gyerekeknek állították őket be. A megbélyegzés, megalázás az a tulajdonképpeni hátrány, amit a kérelmezettek intézkedése okozott mindkét diszkriminációs forma esetében. Ez a megbélyegzés pedig az iskolaőrség létrehozását övező kormányzati kommunikációval függ össze. Az iskolaőrség létrehozásának igényét úgy keretezték, mint amely a gyöngyöspatai szegregációs perre adott válasz, tehát egyértelműen a roma gyerekeket célozza. Ezt maga Maruzsa Zoltán köznevelésért felelős államtitkár jelentette ki F/1. számon csatolt közleményben**:** „Maruzsa Zoltán közölte: a gyöngyöspatai szegregációs iskolaügy és a napokban egy nagykátai iskolában történt tanárbántalmazás is igazolja, hogy az oktatási intézményekben előforduló, pedagógusokkal szembeni erőszakos esetek szaporodása romló tendenciákat mutat. Ennek visszaszorítása érdekében a kormány az érintett és erre igényt tartó oktatási intézményekben iskolarendészet felállítását és biztonsági kamerarendszer kiépítését tervezi - tette hozzá az államtitkár.**"**

[38] Az iskolaőr csak egyes iskolákban való bevezetése megbélyegzi azokat a gyerekeket, akik ilyen iskolába járnak. Azt az üzenetet hordozza, hogy bizonyos gyerekek rosszabbak, mint mások, és ez utóbbiakat iskolaőrrel kell kordában tartani, ezek a gyerekeke pedig romák. Hogy az iskolaőrség létrehozásának mi volt az indoka, azt pedig a kormányzat sajtónyilatkozatai mindenki számára egyértelművé tették: a gyerekek által elkövetett erőszakos cselekmények visszaszorítása (lsd, Maruzsa Zoltán államtitkár nyilatkozata, jelen kérelem 5. pontja szerint).

[39] Bár a t. Hivatal visszautasította hasonló tartalmú kérelmünket arra hivatkozással, hogy nem vizsgálhatja, hogy maga az iskolaőrség intézménye jogellenes-e, álláspontom szerint attól nem tekinthet el a Hivatal, hogy az iskolaőrségnek mi a funkciója, még akkor sem, ha maga az intézmény felett nem szeretne pálcát törni.

[40] Az iskolaőrség nyilvánvalóan **nem kizárólag preventív eszköz**, mert akkor minden iskolában bevezetésre került volna, függetlenül attól, hogy korábban voltak-e az iskolában tanulói erőszakosságára utaló esetek (ilyen egyébként feltehetően minden intézményben van). Miután az iskolák összetétele minden évben változik, sohasem jelenthető ki, hogy egy iskolában egyáltalán nincsenek olyan tanulók, akik magatartása már iskolai erőszaknak minősül (jelentsen is ez bármit). Ennélfogva ha az iskolaőrség célja csak a prevenció, akkor minden iskolában indokolt lehet bevezetése, ha viszont **célja a büntetés és megfélemlítés** is- ami álláspontunk szerint világosan látszik az intézmény bevezetésének körülményeiből- akkor viszont már indokolt lehet csak egyes intézményekben bevezetni, mégha ez a modern pedagógiai megközelítésekkel – hozzátesszük a büntetőjog progresszív irányától- is teljesen idegen. Azokat a gyerekeket büntetik vele, akik feltételezésük szerint rossz magaviseletűek.

[41] Az pedig az iskolaőrrel felszerelt iskolák összetételéből és a köznevelésért felelős államtitkár nyilatkozatából is egyértelmű, hogy ezek a rossz magaviseletű gyerekek a

romák. Vagyis egy látszólag neutrális, minden gyermekre kiterjedő intézkedés a roma gyerekeket nagyobb arányban érinti.

[42] Az EMMI F/3. számon csatolt levele szerint az igények felmérése során a tankerületi központok nem vizsgálták az intézmények tanulóinak etnikai összetételét, és a köznevelési intézményeken belül elkövetett erőszakos cselekményekről sem végez adatgyűjtést a tárca. Azaz az iskolaőr lista összeállítása során állítólag egyetlen szereplő sem volt tekintettel arra, hogy az adott intézményekben ténylegesen vagy a hivatalos adatok szerint többnyire cigány gyerekek tanulnak. Miután a döntésben és annak előkészítésében résztvevő minden köznevelési szereplő- tankerület- KK- EMMI, sőt a Belügyminisztérium is minden intézkedése során köteles érvényesíteni az egyenlő bánásmód követelményét, így nem foghat helyt egyetlen olyan hivatkozás sem, amely „színvak" intézkedésként könyvel el egy olyan látszólag semleges intézkedést, amely valójában ténylegesen egy kisebbséget érint és hoz hátrányos helyzetbe.

[43] Sem az etnikai adatgyűjtés hiányára, sem pedig az etnikai dimenzió kirekesztésének gyakorlatára, semlegességére nem hivatkozhatnak kimentésként a kérelmezettek. Ez világosan következik az irányadó bírói gyakorlatból is. A Kúria a kaposvári szegregált iskola miatt indult közérdekű perben hatályában fenntartotta a Pécsi Ítélőtábla döntését (F/ 17.), amely szerint: „A másodfokú bíróság sem fogadta el az I. rendű alperesnek azt a védekezését, amely szerint a nemzetiségi adatokra vonatkozó adatok gyűjtésére jogszabályi felhatalmazása nincsen, illetve a számára hozzáférhető adatbázisok ilyen adatokat nem tartalmaznak. (…) A perbeli tagiskolában tanuló cigány tanuló cigány gyerekek becsült arányára vonatkozó adatokkal az oktatási hivatal rendelkezett, azokat közérdekű adatigényléssel a felperes átadta, így nyilvánvalóan nem volt akadálya annak, hogy az I.r. alperes is hozzáférjen."(F/17 . sz.Pécsi ítélőtábla, Pf.III.20.004/2016/4. számú ítélete, 13. o.)

4. Ok-okozati összefüggés a védett tulajdonság és az okozott hátrány között

[44] Az iskolaőrség bevezetését kifejezetten a roma gyerekek viselkedésével indokolták, majd túlnyomórészt olyan intézményekben vezették be, ahová roma gyerekek járnak. Az iskolaőrség, az erőszakosság, a rossz magatartás összefonódott egy jól körülhatárolható etnikai csoporttal, a magyarországi cigánysággal. Az EMMI által közzétett **iskolaőr lista lényegében egy szégyenfal**, ezek azok az iskolák, ahová a legrosszabb magaviseletű, legerőszakosabb gyerekek járnak a kormányzati kommunikáció szerint. A listán szereplő iskolák többsége szegregált intézmény. Az **iskolaőrség bevezetése lényegében legitimálja a szegregációt, már a létrehozása indokaként is megjelent az az okfejtés, hogy a roma gyerekek erőszakos viselkedése váltja ki a nem roma lakosság menekülését ezekből az iskolákból, ami a szegregáció kialakulásához vezet**. Röviden: a rossz cigány gyerek az oka a szegregációnak. Világos összefüggés van a között, hogy mely iskolákban alkalmaznak iskolaőr intézményt, és hogy milyen az adott iskola etnikai összetétele. Így tehát világos az is, hogy az intézkedés- iskolák kijelölése az iskolaőr programra- egyértelműen a roma gyerekeket célozza és bélyegzi meg erőszaktevőként. A tárgyban a köznevelésért felelő államtitkár által tett sajtónyilatkozatok (ld. különösen a kérelem 5. pontja) a roma

gyerekek erőszakosságát sugallja, általánosít és az iskolaőrség ténylegesen roma iskolákban való bevezetése, a lista nyilvános közzététele tovább stigmatizálja az ide járó gyerekeket.

5. Jogsértő magatartás

[45] A közvetett hátrányos megkülönböztetés kapcsán a hátrányt okozó magatartás az az aktív vagy passzív magatartás, amelynek az az eredménye, hogy egy adott intézményben iskolaőr megkezdhette működését. A kérelmezettek valamennyien részt vállaltak abban a döntési folyamatban a rendelkezésre álló információink szerint, amely eredményeként az iskolaőr lista létrejött és a gyermeki jogokat súlyosan sértő, diszkriminatív rendszer bevezetésre került. Látszólag a kérelmezettek felelőssége mulasztásban ragadható meg, miután nem vizsgálták az érintett intézmények etnikai összetételét. Álláspontunk szerint azonban igenis aktív, szándékos magatartásuk eredménye, hogy a roma többségű iskolákban működik elsősorban iskolaőr.

[46] Az EMMI szándékos magatartására utalnak a jelen panaszban fent részletezett, az EMMI köznevelési államtitkára által tett nyilatkozatok, amelyek az iskolaőr intézményének felállítását a gyöngyöspatai szegregációs üggyel kötötték össze. Ha az új intézmény bevezetésének indoka a roma gyerekek erőszakossága, és az iskolaőrök ténylegesen roma többségű iskolákban kezdik meg munkájukat 2020 szeptemberétől, akkor nehezen érvelhet bárki amellett, hogy az intézkedés nincs tekintettel a tanulók etnikai hovatartozására. Az EMMI köznevelésért felelős államtitkárának nyilatkozatai minden bizonnyal ismertek voltak a KK és a BM előtt is.

[47] Abban az esetben, amennyiben a t. Hivatal a fentiek ellenére sem tartja megállapíthatónak a kérelmezettek jogsértő magatartásának szándékosságát, az alábbiakban utalunk arra, hogy legalább is a mulasztásért biztosan megállapítható felelősségük. Az EMMI, mint az oktatás ágazati irányítója akkor is felülvizsgálhatta volna a hozzá benyújtott Iskolaőr listát, ha maga nem a szegregált iskolákat célozta volna vele. A kérelmező e körben hivatkozik az iskolai szegregációs ügyekben követett bírói gyakorlatra. Az oktatási diszkriminációs ügyekben a fenntartói és az ágazati irányítói felelősséggel kapcsolatban kialakult magyar bírói gyakorlat alapján ugyanis megállapítható az oktatás ágazati irányítójának felelőssége az oktatási intézmények közötti szegregáció fenntartásáért, magyarán azért is, ha egyszerűen tud a problémáról de nem tesz ellene semmit.. A Kúria a fentiekben hivatkozott kaposvári szegregációs perben 2017. október 4-én helybenhagyta az oktatás ágazati irányításáért felelős EMMI-vel (a perben IV.r. alperes) , szemben jogsértést megállapító másodfokú ítéletet. A Kúria által helyesnek tartott másodfokú döntés szerint „Önmagában az a körülmény, hogy a perbeli iskolában a jogellenes elkülönítés a mai napig fennáll, azt bizonyítja, hogy a IV.r. alperes **az őt megillető jogosítványokat nem megfelelően gyakorolta, az általa választott intézkedések nem voltak alkalmasak a jogellenes helyzet felszámolására**.” (Pécsi ítélőtábla Pf.III.20.004/2016/4. számú, 2016. október 13-i ítélete, F/17.). Következésképpen: miután az iskolaőr programban főként cigány gyerekeket oktató iskolák szerepelnek, úgy az EMMI és a KK felelőssége abban áll, hogy elmulasztották érvényesíteni az egyenlő bánásmód követelményét, nem tették meg

azokat a szükséges intézkedéseket, amelyek azt garantálhatták volna, hogy az iskolaőr intézmény ne stigmatizálja és félemlítse meg a roma gyerekeket.

[48] A zaklatás kapcsán a jogsértő magatartás szorosan kapcsolódik a fentiekben előadottakhoz. A sérelmezett magatartás a megszégyenítő, megbélyegző környezet, légkör kialakítása. Az iskolaőrrel bíró iskolák roma tanulóival szemben alakult ki egy olyan környezet, amely szerint az ilyen iskolába jár roma gyerekek erőszaktevők, rossz magaviseletűek, a rendőrség kötelékébe tartozó őr jelenléte feltétlenül indokolt. A környezet egyértelműen akkor alakult ki, amikor sajtónyilvánosságot kaptak Maruzsa Zoltánnak az iskolaőrség létrehozásával kapcsolatos nyilatkozatai, amelyek a szegregáció, a roma gyerekek, a szegregáció és a iskolai erőszak közötti összefüggésekről számoltak be, valamint maga az intézményi lista. A zaklató környezetet széles körben érzékelni lehetett a téma sajtónyilvánossága miatt, illetőleg a tanévkezdést követően is, amikor a hús vér iskolaőrök megjelentek az intézmények falai között. Hogy ezt az érintett roma családok miként érzékelték, erre vonatkozóan tanúbizonyítást ajánlunk fel.

IV. A kérelmező képviseleti joga

[49] A kérelmező az Ebktv. 3. § (1) bek. e) pontja szerinti civil szervezet, amelynek F/18. számon csatolt Alapszabálya II. fejezet 2. pontja tartalmazza, hogy az Egyesület ellátja érdekképviseleti tevékenysége során a látókörébe került csoportok, hátrányos helyzetűek, kisebbségiek, állami gondozottak, volt állami gondozottak, hátrányos helyzetű gyermekek bíróságok, hatóságok előtti jogvédelmét, képviseletét.

V. Bizonyítási indítványok

[50] A kérelmező kéri a t. Hivatalt, hogy tanúként hallgassa meg a következő személyeket:

1. Negreda *Vidia* pszichológust, aki egyben a resztoratív technikák szakértője, gyakorlati alkalmazója, aki nyilatkozni tud arra, hogy az iskolaőr milyen pszichológia hatással járhat a roma gyermekekre milyen következményekkel járhat a most bevezetett intézmény a gyermekek lelki fejlődését illetően, illetve hogy milyen alternatív, gyermekbarát technikák alkalmazhatóak az iskolán belüli erőszak megelőzésére és kezelésére. Negreda Vidia arra is nyilatkozni tud, hogy mennyiben stigmatizálja az iskolaőr a kijelölt iskolákat és tanulóikat. Idézhető címe: 1171 Budapest, Szánthó Géza u 3.

2. Az iskolaőrség roma gyerekekre gyakorolt hatására konkrét érintettek tanúkénti meghallgatását is indítványozunk. Olyan roma szülők meghallgatását kérjük, akik gyermeke olyan általános iskolában tanul, ahol van iskolaőr. A szülők azonban az eljárásban való részvételük miatt tartanak az iskola, illetve fenntartó retorziójától, ezért adataik zártan kezelése mellett, teljes anonimitásuk biztosítása esetén tudnak nyilatkozni az iskolaőrség általuk tapasztalt hatásairól. E körben kérjük a t. Hivatal kioktatását, hogy a zárt adatkezelés a tanúk személyazonosító adatain túl kiterjedhet-e arra is, hogy az általuk megnevezett intézményt se ismerhessék meg a kérelmezettek.

3. Kérjük a kérelmező törvényes képviselőjének, Glonczi Lászlónak személyes meghallgatását, aki roma nemzetiségi önkormányzati képviselőként és civil szervezeti vezetőként a roma közösségbe való beágyazottsága okán nyilatkozni tud az iskolaőrség

bevezetésének következményeiről, a zaklató légkör kialakításáról. Idézhető címe: 4400 Nyíregyháza, Viola út 5. fszt 2.
4. Kérjük a t. Hivatalt, hogy keresse meg az Oktatási Hivatalt és kérje be a 2018/2019-es és 2019/2020-as tanévre vonatkozóan valamennyi általános iskola, de legalább is az Iskolaőr listán szereplő általános iskolák tekintetében a legutóbbi kompetencia mérések alkalmával az intézményvezetők által a roma tanulók arányával kapcsolatos becslését.

Kérjük az eljárással összefüggő igazolt költségeink megfizetésére a bepanaszolt szervezeteket kötelezni.

Budapest, 2021. április 12.

Tisztelettel:

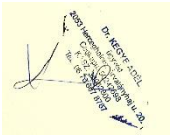

Dr. Kegye Adél
kérelmező képv.